

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Samenwerking tussen school en onderzoekers: wat werkt?

Volman, M.

Publication date

2010

Document Version

Final published version

Published in

Didaktief

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Volman, M. (2010). Samenwerking tussen school en onderzoekers: wat werkt? *Didaktief*, 40(1), 12-13. http://www.durvendelendoen.nl/files/Didaktief_Nr1%20Special_jan10.pdf

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Samenwerking tussen school en onderzoekers:

Wat werkt?

Expeditie durven, delen, doen houdt deelnemende scholen een spiegel voor. Ze levert geen gouden tips op, maar wel knowhow over hoe scholen kunnen profiteren van onderwijsonderzoek.

door **Monique Volman**

De afgelopen jaren is geconstateerd dat de vernieuwingen die scholen doorvoeren niet altijd theoretisch onderbouwd en wetenschappelijk getoetst zijn. Tegelijkertijd zien docenten en schoolleiders hun vragen nauwelijks in onderwijsonderzoek weerspiegeld. Expeditie durven, delen, doen probeert een antwoord te zijn op beide problemen. Scholen hoopten op wetenschappelijke steun bij hun pogingen vernieuwingen vorm te geven. Ook zochten zij onderzoeksresultaten die vernieuwingen zouden helpen legitimeren tegenover ouders en eventuele critici. Onderzoekers hoopten een interessante onderzoekssetting aan te treffen, waar respons geen probleem is: iedereen in de school is immers betrokken en belanghebbende bij het onderzoek.

De werkelijkheid is soms anders. Onderzoekers blijken geen 'gouden tips' te geven en innoverende scholen blijken rommelige onderzoeksomgevingen, met veel onverwachte gebeurtenissen en weinig tijd voor interviews en het invullen van vragenlijsten. Toch wordt er al twee jaar hard, met plezier en met resultaat gewerkt aan de innovaties en het onderzoek in het kader van de Expeditie. Er is inmiddels veel knowhow verzameld over succesvolle samenwerking tussen scholen en onderzoekers.

RIJDENDE TREIN

Om een goede basis voor samenwerking te leggen moeten scholen en onderzoekers elkaar leren kennen. Onderzoekers kunnen dan vat krijgen op de onderliggende filosofie van de innovatie en wederzijdse verwachtingen over het onderzoek kunnen worden besproken. De meeste scholen en onderzoekers die nu samen 'op expeditie' gaan, kenden elkaar vooraf niet of niet goed. Het kostte veel onderzoekers meer tijd dan gedacht om een goed beeld te krijgen van de innovatie die ze zouden gaan onderzoeken.

De meeste vernieuwingen op deelnemende scholen waren ook nog niet uitgekristalliseerd, maar nog volop in ontwikkeling. Zij leenden zich daarom niet voor een quasi-experimentele onderzoeksopzet. Onderzoekers moesten meestal hun beelden over 'mooi onderzoek' doen bijstellen en 'in een rijdende trein stappen'. Zij losten dit soms op door ook het ontwikkelproces van de innovatie tot onderwerp van het onderzoek te maken. Zij stelden dan niet alleen een 'evaluatievraag' (in hoeverre worden de beoogde resultaten bereikt?), maar ook een 'ontwerpvrage' (hoe ziet het – zich ontwikkelende - ontwerp van de innovatie eruit?).

Echter, ook de ontwikkeling van het 'ontwerp' verliep niet altijd zoals verwacht. De meeste scholen maken geen lineaire ontwikkeling door naar een steeds betere innovatie. Vaker gaat het om een grillig proces, met sprongen en terugvallen, waarbij de prioriteiten soms verschuiven. Flexibiliteit van de onderzoekers, bereidheid tot tussentijdse aanpassing van de onderzoeksvragen en de onderzoeksopzet, is dan nodig.

COMMUNICATIESTRUCTUUR

Doordat het gaat om innovaties in ontwikkeling, is er een bijkomend dilemma. Onderzoekers blijken soms over kennis te beschikken die voor de school van nut kan zijn. Maar mogen ze een adviserende rol vervullen in de vernieuwing die ze onderzoeken? De meesten gaan daar pragmatisch mee om. Als er uit onderzoek of ervaring zaken bekend zijn die kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de vernieuwing, zien de meeste onderzoekers geen reden om die kennis niet te delen. Het is immers zinniger de effecten van een optimale innovatie te onderzoeken dan een innovatie waarvan je bij voorbaat al weet dat het beter kan. Soms blijkt het echter verstandiger om professionele onderwijsadviseurs als derde partij bij de innovatie te betrekken. In sommige gevallen zijn al externe adviseurs bij de innovatie betrokken; ook met hen moet dan goed worden afgestemd.

Ook als scholen buitengewoon geïnteresseerd en betrokken zijn bij het onderzoek, betekent dat nog niet dat er

Succes verzekerd

Voorwaarden voor een succesvolle samenwerking tussen school en onderzoeker(s):

- *neem de tijd om elkaar te leren kennen*
- *geef als schoolleiding duidelijk positie en belang van onderzoek aan*
- *laat onderzoeker onderzoek presenteren op school*
- *plan overlegmomenten in het jaarrooster in*
- *denk gezamenlijk na over consequenties van onderzoeksresultaten*
- *school docenten als mede-onderzoeker*
- *stel een onderzoekscoördinator aan*
- *maak heldere afspraken over tijd en producten die opgeleverd worden.*

ENNO KEURENTJES

In Expeditie durven, delen, doen wordt veel geleerd, op scholen en door onderzoekers.

een cultuur in de school bestaat waarin onderzoek vanzelfsprekend is. Evenmin is er altijd een structuur waarin het doen en gebruik maken van onderzoek is georganiseerd. Scholen en onderzoekers spreken verschillende talen, kijken vanuit verschillende perspectieven naar wat zich in de school afspeelt en het ritme van scholen en onderzoek verschilt. In de Expeditie is gezocht naar communicatiestructuren en organisatievormen waarin docenten, schoolleiding en onderzoekers elkaar op de juiste momenten tegenkomen, samen nadenken over de innovatie en daar een zinnig en concreet vervolg aan geven.

De trein moet af en toe stilstaan bij een 'tussenstation'. Het inplannen van vaste overlegmomenten in het jaarrooster van de school blijkt goed te werken. Veel onderzoekers hebben ervaren dat het belangrijk is regelmatig op school te zijn. Verder kan een onderzoekskoördinator een handige schakel zijn in de communicatiestructuur. Op de scholen waar een docent deze functie in het kader van de Expeditie vervult, zijn de ervaringen positief. Ook is het nuttig om af en toe expliciet stil te staan bij de verschillende culturen van school en onderzoek.

Een grote bereidheid tot deelname aan het onderzoek en een hoge respons bleek niet overal vanzelfsprekend. Het is essentieel dat de schoolleiding het onderzoek duidelijk in de school positioneert en het belang ervan benadrukt. De betrokkenheid van het team groeit als de onderzoekers presentaties geven voor de hele school. Er kan dan ook gezamenlijk worden nagedacht over de consequenties van de onderzoeksresultaten.

In alle projecten was het de bedoeling dat docenten een rol als mede-onderzoeker zouden vervullen. In het begin bleek het voor veel scholen lastig om dit concreet vorm te geven. Scholen en onderzoekers beginnen nu enig zicht te krijgen op de randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn: heldere afspraken over beschikbare tijd en de producten die geleverd gaan worden, scholing die direct aansluit bij

het te verrichten werk, liefst werken in onderzoeksgroepen, en weer: een actieve onderzoekskoördinator.

SCHOOLSPECIFIEKE KENNIS

In de Expeditie wordt veel geleerd. Zowel scholen als onderzoekers hebben hun verwachtingen op een aantal punten moeten bijstellen. De schoolspecifieke onderzoeken van de Expeditie leveren geen directe aanwijzingen op voor hoe een innovatie verbeterd kan worden en geen harde 'evidence' over de werkzaamheid van innovaties. Ze functioneren wel als spiegel voor de school. Ze helpen verhelderen wat de bedoeling van de innovatie is en laten zien in hoeverre die met de gekozen aanpak gerealiseerd wordt. In veel scholen is door deelname aan de Expeditie een meer onderzoekende houding ontstaan. Docenten wennen er aan zich af te vragen wat ze precies willen bereiken, hoe ze dat denken te doen, en of het is gelukt. De Expeditie levert geen kennis op die zomaar generaliseerbaar is naar andere scholen voor voortgezet onderwijs, maar wel veel schoolspecifieke kennis: inzichten in hoe in een bepaalde situatie onder bepaalde voorwaarden een bepaalde innovatie vorm krijgt, en wat daarvan de effecten zijn.

Aan het einde van de Expeditie zal worden nagegaan of hieruit algemene lessen te trekken zijn voor andere scholen. Daarnaast wordt kennis opgebouwd over hoe scholen en onderzoekers in dit soort trajecten kunnen samenwerken. Op deze basis kan worden voortgebouwd, zodat over een aantal jaren wellicht conclusies getrokken kunnen worden over de plaats die dit type onderzoek kan innemen in het palet van onderwijsonderzoek.

Dit artikel is gebaseerd op de ervaringen van de onderzoekers binnen Expeditie durven, delen, doen: Monique Volman, Ineke van den Berg, Marianne Boogaard, Jacqueliën Bulterman, Yolande Emmelot, Ton Klein, Guuske Ledoux, Ditte Lockhorst, Gonny Schellings en Henk Sligte.